

แนวคิดว่าด้วยความขัดแย้ง หากไทยนั้นไม่ปรองดอง จะร้องเพลงชาติให้ใครฟัง

ผศ.ชมพู โกศิรัมย์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ขณะนี้คนไทยมีความอึดอัด ไม่สบายใจเนื่องจากความขัดแย้งทางสังคมยังมีต่อเนื่อง หากจะกล่าวหาว่าประเทศไทยเรากำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเฝ้าระวังจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ก็คงไม่เกินความเป็นจริงมากนัก สถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะขยายวงกว้างในระดับประเทศ โดยมีจำนวนกลุ่มคน ระยะเวลา เป็นตัวแปร โดยเฉพาะช่วงปลายเดือนเมษายนถึงพฤษภาคมได้ถูกคาดการณ์ว่าเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะชนวนความขัดแย้งต่างๆ ที่เรียกว่าคลื่นใต้น้ำบ้าง เหนือน้ำบ้าง โดยที่กลุ่มเหล่านั้นพร้อมแปรสภาพเป็นกระแสหลากกระหน่ำเพื่อความไม่สงบเรียบร้อย ความไม่เป็นธรรม และความเชื่อมั่นต่อคสมช.และรัฐบาล หากเป็นเช่นนั้นความเสียหายแก่ประเทศชาติเป็นเดิมพันยากที่จะหลีกเลี่ยง เป็นสถานการณ์ของประเทศที่ทุกฝ่ายพึงตระหนักในทุกย่างก้าว “โปรดเถิดเพื่อนไทยอย่าได้แยกเขี้ยวใส่กัน เห็นไหมพระจันทร์คูสิจพระจันทร์ยังร่อนน้ำตาของไทยไหลนองหากไทยนั้นไม่ปรองดองจะร้องเพลงชาติอะไร” จากท่อนหนึ่งของบทเพลงพระจันทร์ร่อนให้ ที่สะท้อนถึงความขัดแย้งของพี่น้องคนไทยได้นำมาซึ่งความสูญเสียแก่ประเทศชาติซึ่งเป็นมาตุภูมิอันเป็นที่รักของทุกคน แต่ผลลัพธ์ของความขัดแย้งของบทเพลงนั้นได้นำมาซึ่งความสูญเสียทั้งเลือดเนื้อของคนไทยด้วยกัน และจากบทเพลงนี้สามารถสะท้อนสถานการณ์ของประเทศไทยเราได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะว่าสังคมไทยกำลังอยู่ในบรรยากาศแห่งความขัดแย้ง และมีแนวโน้มที่จะขยายวงกว้างในระดับประเทศ โดยมีจำนวนกลุ่มคน ระยะเวลา เป็นตัวแปร ความขัดแย้งที่นำมาซึ่งความเสียหายแก่ประเทศชาติเป็นเดิมพันยากที่จะหลีกเลี่ยง เป็นสถานการณ์ของประเทศที่ทุกฝ่ายพึงตระหนักในทุกย่างก้าว หากศึกษาความขัดแย้งจะพบว่า ความขัดแย้งได้ก่อให้เกิดผลทั้งด้านบวกและด้านลบด้วยกันทั้งสองด้านเพราะสังคมคือการดำรงอยู่ซึ่งความขัดแย้งอยู่ในตัว ไม่มีสังคมใดที่จะดำรงไว้ซึ่งความสามัคคีอย่างสมบูรณ์แบบทั้งนี้เนื่องจากในสังคมหนึ่งๆ ได้รวมเอากลุ่มคนต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นมักมีลักษณะเฉพาะ มีเป้าหมาย (ผลประโยชน์) ต่างกัน ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ ฉะนั้นศาสนาที่ดี กลไกของรัฐที่ดี คือผลิตผลที่มนุษย์สถาปนาขึ้นเพื่อมาบริหารความขัดแย้งแห่งสังคมให้อยู่ในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ Lewis A Coser นักสังคมวิทยามีความเห็นว่าการขัดแย้งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม หากสมาชิกเกิดความไม่พอใจในระดับไม่อาจจะรับได้ต่อสังคมที่เขาอยู่ ประเด็นที่น่าศึกษาคือ ความขัดแย้งนั้นพัฒนาจากกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งตั้งอยู่บนความรู้สึกชอบ ไม่ชอบเพราะขัดกับความต้องการของตนหรือไม่ หรือว่าความขัดแย้งอันนั้นได้ขัดกับบรรทัดฐานแห่งสังคมซึ่งสัมพันธ์กับความมั่นคงหรือความอยู่รอดของคนส่วนใหญ่ที่มีความเป็นสากลมากกว่า ความเป็นสากลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนหลายกลุ่มนี้ หากไม่ได้รับการจัดการด้วยดีจากรัฐ พร้อมพัฒนาเป็นความขัดแย้งทางสังคม มิใช่กลุ่มคน ความขัดแย้งทางสังคมที่มีผลผลิตต่างๆ ในรูปของการชุมนุมบ้าง การวิพากษ์วิจารณ์ตามสื่อต่างๆบ้าง หรือแม้แต่การขับไล่หากมีการระบอบทางอารมณ์ในวงกว้าง เป็นผลผลิตในลักษณะกระจกสะท้อนเงา (Lookig glass) ถึงตัวตนของสังคม-รัฐที่เป็นอยู่ในห้วงเวลานั้น

ความขัดแย้งทางสังคมควรที่จะศึกษาจากกรอบความคิดหลายกรอบด้วยกัน ว่าด้วยความคิดเกี่ยวกับสังคมที่แยกออกจากรัฐ เป็นความคิดก่อตัวขึ้นหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปเป็นกระบวนการทำลายระบบสังคม

ดั้งเดิมที่มีการยอมรับในความชอบธรรมของผู้ปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช โดยชนชั้นนายทุน(กวมกวม)ที่มีกำลัง(ทางการเงิน)ก้าวสู่อำนาจแทน เมื่อมีการแยกออกจากกันระหว่างรัฐ กับสังคม จึงเกิดปัญหาการเชื่อมระหว่างรัฐกับสังคมแยกได้ 3 ทักษะกล่าวคือ

1. สังคม คือสิ่งที่ถูกปกครอง
2. การเมือง คือผลผลิตของสังคม
3. สังคม และการปกครองเป็นอิสระซึ่งกันและกันในบางส่วนและพึ่งพาอาศัยกันในบางส่วน

จากแนวคิดที่ 1 สังคมคือสิ่งที่ถูกปกครอง ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิด คนในสังคมมีความสนใจทางการเมืองน้อย มวลชนถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง และจะได้รับความสนใจจากรัฐเพียงในฐานะผู้เสียภาษี เกณฑ์ทหาร แนวคิดนี้เริ่มสลายตัวลงเมื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันหากการมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย สังคมคือสิ่งที่ถูกปกครองยังดำรงอยู่ความขัดแย้งก็ไม่อาจจัดออกไปตามวิถีทางการมีส่วนร่วม(ร่วมคิดร่วมทำ)

แนวคิดที่ 2 การเมืองคือผลผลิตทางสังคม แนวคิดนี้ Montesquieu เสนอว่า ความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียมกันคือการที่ไม่ถูกครอบงำโดยอภิชน การเมืองควรตอบสนองและแสวงหาวิธีการอย่างมีเหตุผลเพื่อนำทางสามัญชนสู่ผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติ แนวคิดนี้สะท้อนถึงการรับฟังความคิดเห็นอันสะท้อนจากสังคมว่า สังคมได้ร่วมกันเพาะเมล็ดพันธุ์ทางการเมืองอย่างไร

แนวคิดที่ 3 สังคมและการปกครอง อิสระในบางส่วนและพึ่งพากันในบางส่วน สะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างศีลธรรม (ศาสนา) เป็นสิ่งอาจมีได้ในสังคม ตามลัทธิเสรีนิยมรัฐเกิดจากการเข้าร่วมกันของกลุ่มต่างๆ แล้วกลุ่มต่างๆเหล่านั้นต่างยอมรับในอำนาจอันชอบธรรมเดียวกัน โดยไม่อยู่ภายใต้อำนาจอื่น การยอมรับในอำนาจนั้นทำให้รัฐมีอำนาจ การรวมกลุ่มเป็นเสรีภาพส่วนบุคคลรัฐจะเข้ามาข้องเกี่ยวกับเพียงเพื่อปกป้องรักษาเสรีภาพส่วนบุคคลไว้ โดยที่กลุ่มต่างๆในสังคม เป็นตัวกำหนดการปกครองเพื่อมาจำกัดขอบเขตความอยู่ดีศรีธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น และรัฐเองจะต้องได้รับการยอมรับจากกลุ่มต่างๆในสังคม หากสะท้อนย้อนกลับมาดูกลุ่มขนาดใหญ่ (Secondary groups) ที่มีขนาดความขัดแย้งอยู่ในสังคมไทยเราในขณะนี้ เป็นเรื่องที่ต้องทบทวนว่า อะไรหรือส่วนไหนต้องพึ่งพาและส่วนไหนต้องอิสระระหว่างสังคมกับการปกครอง เพราะหากแยกศูนย์กลางทางการเมืองมาอยู่ที่อำนาจ แทนที่จะเป็นรัฐ เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับตอกย้ำกระบวนการทางการเมืองก็คือการต่อสู้ระหว่างกลุ่มทางการเมือง หรือมีนัยทางการเมือง เพื่อเพิ่มพูนอำนาจของกลุ่มตนเพื่อเชื่อมสะพานไปยังกลุ่มต่างๆที่มีศูนย์รวมผลประโยชน์อยู่เบื้องหลังมาขับเคลื่อนการกระทำโดยความสมัครใจ ในส่วนของรัฐภายใต้กรอบความคิดศูนย์รวมทางการเมืองในลักษณะนี้การแจกจ่ายผลประโยชน์ขึ้นอยู่กับว่าใครมีอำนาจเหนือกว่า การศึกษาแนวนี้ ใช้แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ และการช่วงชิงผลประโยชน์ ภายใต้กรอบสังคมและการปกครองจะพบว่าไม่สามารถหลุดจากปมความขัดแย้งได้ตราบเท่าที่การพึ่งพาประชาชนเพียงวาทะ ทำเพื่อประชาชน แต่ประชาชนมีอาจพึ่งพิงได้ภาพสะท้อนจากหลายเหตุการณ์ ที่เสียงร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐยังก้องอยู่กรณีเหตุการณ์ภาคใต้เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นความไม่อิสระในการแสดงสิทธิ์และเสียงของประชาชนซึ่งเป็นเรื่องที่พึ่งพากันเป็นยิ่งนัก แทนที่จะใช้แนวคิด กลไกหน้าที่ของสังคม (functions) แม้มีความแตกต่างกันตามกลไกแต่สามารถประสานกลมกลืนกันได้ หากใช้แนวคิด functionsทางสังคม ทุกกลุ่มจะใช้กิจกรรมทางการเมือง ที่ไม่เป็นไปเพื่อทำทลายอำนาจรัฐ หรือเปิดผลความขัดแย้งให้แตกหัก หากแต่ว่ามุ่งเน้นปัญหาทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติในส่วนที่ต่างกันของกลุ่มทางสังคมตามบทบาท หากแต่ว่าสัมพันธ์กันในประเด็นหลักคือขับเคลื่อนสังคมไปด้วยกัน ซึ่งจะต้องศึกษาการเมืองในสองมิติเพื่อฉายภาพความขัดแย้งดังกล่าวคือ

1. การเมืองในตัวของมันเองคือ ช่วงชิงผลประโยชน์โดยกลุ่มต่างๆภายใต้กฎกติกา หรือระบบใดระบบหนึ่ง และการแสวงหาผลลัพธ์ที่ต่อรองกันได้ (Negotiable ends)

2. การเมืองในลักษณะพยายามเปลี่ยนแปลงระบบสังคมทั้งหมด หรือการไล่หาผลลัพธ์ที่ต่อรองกันไม่ได้ (Non- tiable ends)

มิติที่หนึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข้อยุติความขัดแย้งทางการเมืองด้วยวิธีการทางการเมืองเอง เป็นวิธีการที่คนยอมปรับตัวเข้าหาระบบหรือเคารพในกติกา ส่วนมิติที่สองไม่สามารถตกลงกันได้จึงหันไปจัดการที่ระบบเพื่อใช้ระบบมาจัดการที่คน(สังคม)แต่ทั้งสองอย่างนี้เป็นดั่งสองด้านของเหรียญเดียวกัน แต่ผลลัพธ์แตกต่างกันเป็นยิ่งนัก